

Totesin johtopäätöksenä kolumnissani (4/2010), että vain suoralla projektirahoituksella toimiva tutkimusyksikkö ei varmasti koskaan pääse alallaan kansainväliselle huipulle. Oikea huippuyliopisto saa uusissa ideoissa keskimäärin vuoden tai kahden etumatkan ja voi viedä kelpoiset ideat innovaatioprosessin seuraavaan vaiheeseen. Siksi huippuyliopiston akateeminen vaikuttavuus ja myös vaikutus uuden liiketoiminnan luontiin ylittää moninkertaisesti sen, mitä suomalaisella järjestelmällä on mahdollista saada aikaan.

Tutkimusrahoitus on tärkeä osa koko maan innovaatiojärjestelmää.

Maan innovaatiojärjestelmän tehokkuutta voi mitata ulkomaankaupan vaihtosuhteella. Suomen ulkomaankaupan vaihtosuhte on viime vuosikymmenen aikana heikentynyt jatkuvasti: maksamme tuonnista nousevia hintoja kun taas vientituotteemme halpenevat. Siispä Suomi on menettänyt asemiaan innovaatioiden kotimaana verrattuna vaikkapa Ruotsiin ja Tanskaan. Samaan aikaan Suomessa tutkimus- ja kehitystoimintaan sijoitettu miljardi tuottaa vain murto-osan uusia yrityksiä verrattuna vaikkapa Israeliin. Olemme keskittyneet hiomaan vallitsevia ansainnan keinoja, mistä jopa kansainvälinen innovaatiojärjestelmän arviointi järjestelmäämme kritisoi pari vuotta sitten.

Miten sitten tutkimusrahoitus pitäisi järjestää parhain päin? Avaintekijöitä, joilla tutkijoiden aikaa vapautuu hallinnosta ja rahan hakemisesta itse tutkimukseen, ovat mielestäni (1) jatkuvuus ja (2) kannustavuus.

Näiltä osin kansainvälinen vertailu on paikallaan. Ruotsissa kollegamme voivat saada jopa 10-vuotista rahoitusta. USA:ssa ei ole tuntematonta, että tutkimusyksikkö saa jopa 20-vuotisen rahoituksen. Parhailla kiinalaisilla yliopistoilla on niin paljon rahaa, että ne eivät aina enää tiedä, mitä sillä pitäisi tehdä. Israelissa taas valtio antaa yliopistotutkimukseen vuosittain potin, jonka yliopistot jakavat keskenään miten parhaaksi näkevät. Pitkäkestoinen rahoitus tekee tutkimuksesta vapaata, koska rahan jako ei voi perustua yksityiskohtaisiin tutkimussuunnitelmiin.

Suomen vahvuus on yliopistojen ja yritysten hyvä yhteistoiminta. Miten tämä vahvuus voidaan säilyttää, jos tutkimus on vapaata? Uskon, että keinot löytyvät, jos on halua etsiä niitä. Yliopistojen tutkimustoiminnan rahoitusjärjestelmän pitäisi taata, että jokaisella professorilla, joka on jo tehtävään valittaessa todettu yhdeksi alansa parhaaksi tutkijaksi, on käytössään kohtuullinen tutkimusrahoitus ilman mitään ylimääräistä hallintoa. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi noin puolta Aallon teknillisen alan ulkoisen rahoituksen keskimääräisestä tasosta. Sillä professori voi pitää leivässä pari jatko-opiskelijaa ja pari tutkimusapulaista.

Lisärahoituksen jako voisi perustua kansainväliseen tutkimuksen vertaisarviointiin, yrityspaneeliin, yksikön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittaamiseen (työllistyminen, uusien yritysten synty jne.) sekä pienenä lisänä strategiseen harkintaan. Myös tämän lisärahoituksen on syytä olla pitkäjänteistä eli kestoltaan 5 – 20 vuotta. Vasta tämän jälkeen yliopiston tutkimusyksikön pitäisi sekaantua projekteihin, jotka kuitenkin ovat välttämättömiä esim. aloilla, joissa itse tutkimuksen kohdetta ei voi kantaa laboratorioon. Vertaisarvioinnin ja yrityspaneelien etuna tutkimusyksikön kannalta verrattuna kilpailuun projektirahasta ovat kannustavuus ja kehittävyys.

Rahoitusmallin remontti tutkimuksessa kohdistuu vasta innovaatioketjun alkupäähän. Jotta uusia yrityksiä syntyisi Suomeen, tarvitsemme kulttuurimuutosta ja riittävästi riskipääomaa imemään innovaatiot yliopistoista markkinoille. Osana tätä voisi olla oman pääoman ehtoinen valtion rahoitus pääomasijoittajille, joilla on näyttöä onnistuneesta yritystoiminnan käynnistämisestä.

Miksi sitten järjestelmä, jota olemme tottuneet kehumaan jo parin vuosikymmenen ajan, pitäisi muuttaa juuri nyt? Suomi koki elektroniikka- ja tietoliikennealan nousun 1990-luvulla ja ala kantoi viientämme edelleen vuosituhatien alkuvuodet. Nämä vuodet oli perusteita keskittyä hiomaan jo keksittyjä ansainnan muotoja sillä yli puolet Suomen T&K toiminnasta tapahtuu juuri noilla aloilla. Viimeisimmän laman opetus on, että näillä eväillä emme enää pärjää. Kuten ICT –alalla myös itse innovaatiojärjestelmissä kilpailijamaat ovat ottaneet meidät kiinni ja ovat menossa tai jo menneet ohi. Nyt tarvitaan kokonaan uusia innovaatioita tuottamaan lisäarvoa tuotteisiin ja palveluihin, joita voimme viedä. Koska on varmaa, että nykyinen innovaatiojärjestelmä ei pysty *tehokkaasti* tuottamaan kokonaan uusia innovaatioita, järjestelmää on aika muuttaa. Ellei tätä tehdä, koko yliopistouudistuksen vaikutus tulee jäämään vähäiseksi. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoitusjärjestelmän uusiminen on syytä ottaa seuraavan hallituksen ohjelman merkittäväksi osaksi.

Illustraatio: http://www.ek.fi/ek_suomeksi/suhdannekuvat/liitetiedostot/pdf/vasu1.pdf